

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, Лобач Наталії Вячеславівни
на дисертацію Ніколаєвої Ірини Миколаївни,
**«Формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології
медичної діагностики та лікування»**
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність та доцільність проведеного І. М. Ніколаєвою дослідження не викликає сумнівів. Оскільки постійне оновлення технологій лабораторної діагностики вимагають від фахівця володіння сучасними хімічними і фізико-хімічними методами дослідження та вміння використовувати новітнє хімікоаналітичне обладнання, зумовлює потребу у підготовці бакалаврів лабораторної діагностики. Їх професійна компетентність, зокрема її хімічна складова, дозволила б на високому рівні проводити не лише загальноклінічні, а й надскладні клінікобіохімічні лабораторні дослідження.

Автор дисертаційної роботи зауважує, що актуальність окресленої проблеми посилюється ще й наявністю виявлених протиріч між: потребою системи охорони здоров'я України в конкурентоспроможних бакалаврах технології медичної діагностики та лікування й традиційним змістом їхньої підготовки; зростаючими вимогами до рівня сформованості компетентності в хімії досліджуваної категорії фахівців і неефективністю існуючої моделі її формування.

З огляду на вищенаведене, дисертація «Формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування» є актуальною і практично значимою. Це підтверджується й тим, що дослідження є складовою частиною напряму наукових досліджень кафедри «Лабораторна діагностика» Комунального вищого навчального закладу «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради за напрямом «Дослідження теоретичних і практичних аспектів формування професійної компетентності бакалаврів технології медичної діагностики та лікування». Тему дисертації затверджено та уточнено вченою радою Інституту вищої освіти НАПН України (протоколи № 9/6-2 від 26. 10. 2015 р.; № 3/11 від 19. 03. 2018 р.)

Насамперед слід відзначити глибоке розуміння дисертанткою досліджуваної проблеми, що дозволило їй чітко визначити мету, завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи. Структурування матеріалу та його представлення у трьох розділах дисертації надало можливість авторці системно й вичерпно висвітлити теоретичні засади та експериментально перевірити модель формування

компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування.

У першому розділі дисертаційної роботи *«Теоретичні основи формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування»* автором здійснено теоретичний аналіз сучасного стану і проблеми формування компетентності в хімії; визначено, що компетентність в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування, як динамічну комбінацію професійно-орієнтованих хімічних знань, умінь й особистісно значущих цінностей студентів, що визначає їхні здатності до ефективного проведення хімічно спрямованих досліджень у діагностичних лабораторіях різних типів

Дисертанткою встановлено, що пріоритетними для теоретичного обґрунтування, розроблення і реалізації моделі формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування є діалектичний, системний, інтегративний, аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований підходи та метод моделювання. І. М. Ніколаєва визначила, що у структурному плані компетентність в хімії майбутніх бакалаврів складає єдність компонентів: знаннєвий, діяльнісний, ціннісний. Виокремила перелік здатностей майбутніх бакалаврів, необхідних для ефективного проведення хімічно спрямованих досліджень у діагностичних лабораторіях різних типів і на основі цього змодельувала відповідну структуру компетентності у визначеному напрямі.

Дисертанткою визначено специфіку формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування, що полягає в необхідності особливого навчально-методичного забезпечення (окрім підручників, посібників, практикумів, це – біологічні рідини людини, об'єкти довкілля, харчові продукти, хімічне обладнання, посуд і реактиви); диференціації занять в діагностичних лабораторіях різних типів; орієнтації на новітні технології у лабораторній діагностиці.

У другому розділі *«Моделювання процесу формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування»* дисертанткою обґрунтовано авторську описову функціональну модель у структурі якій виявлено п'ять взаємопов'язаних блоків: цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, процесуальний та результативно-оцінний.

Цільовий блок містить мету (цілеспрямоване формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування) і завдання (досягнення ними результатів навчання) процесу вивчення студентами хімічних дисциплін. Теоретико-методологічний блок містить методологічні підходи і дидактичні принципи, на яких ґрунтується процес формування

компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування. Змістовий блок моделі відображає професійно спрямований навчальний матеріал, яким доповнено зміст нормативних хімічних дисциплін; розкриває зміст авторської програми інтегрованої навчальної дисципліни за вибором закладу вищої освіти «Хімія (фахове спрямування)». Процесуальний блок моделі визначає сучасні методи і засоби навчання, необхідні для формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування, пріоритетні для цієї мети види навчальних занять із хімічних дисциплін та форми організації навчальної діяльності студентів. Результативно-оцінний блок моделі передбачає застосування необхідного інструментарію, котрий дозволяє оцінити відповідність отриманого результату вивчення хімічних дисциплін майбутніми бакалаврами технології медичної діагностики та лікування до поставленої мети.

Логічним є те, що розробка авторської описової функціональної моделі сприяла об'єктивній необхідності виявити і обґрунтувати педагогічні умови формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування. Під час визначення педагогічних умов, дисертантка досить поширено аналізує поняття «педагогічні умови». Для відбору педагогічних умов формування компетентності в хімії досліджуваної категорії фахівців був використаний метод експертних оцінок – метод, що ґрунтується «на використанні знань, інтуїції й досвіду кваліфікованих спеціалістів», що дало можливість сформулювати такі педагогічні умови: упровадження студентоцентрованого навчання; забезпечення міждисциплінарної інтеграції у змісті хімічних дисциплін майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування; використання комплексного підходу до діагностики рівнів сформованості у студентів компетентності в хімії.

Безумовно, важливим аспектом роботи стало визначення діагностичного інструментарію з метою з'ясування рівня сформованості компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування, схарактеризовано критерії (сформованість професійно-орієнтованих хімічних знань, сформованість професійно-орієнтованих практичних умінь із хімії, усвідомлення значущості хімічної компоненти професійної діяльності), показники і рівні (початковий, середній, достатній, високий). Заслугує на схвалення підбір відповідних методик для виявлення рівнів сформованості компетентності в хімії досліджуваної категорії фахівців.

Позитивно характеризує роботу ретельно спланований і проведений у третьому розділі *«Експериментальна робота з формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування»* педагогічний експеримент, результати якого піддано всебічному якісному і

кількісному статистичному аналізу, що підтверджують значимість і доцільність впровадження авторської описової функціональної моделі та її позитивного впливу на динаміку рівнів сформованості знанневого, діяльнісного та ціннісного компонентів, проявом яких є сформованості професійно-орієнтованих хімічних знань; сформованості професійно-орієнтованих практичних умінь із хімії; коефіцієнт усвідомлення значущості хімічної компоненти професійної діяльності. Усе це в сукупності забезпечує обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та свідчить про їхню достовірність.

Загальні висновки дисертації (с. 222-225) узагальнюють основні здобутки дисертантки, логічно завершують дослідження, що характеризується як науковою новизною, так і практичною значущістю. Усе це дозволяє констатувати, що мета дослідження досягнута, поставлені завдання виконані. Зміст автореферату й основних положень дисертації ідентичні.

Беззаперечною є наукова новизна результатів дослідження І.М. Ніколаєвої, оскільки на основі вивчення кращих здобутків теорії і практики та з урахуванням власного професійного досвіду дисертанткою уперше науково обґрунтовано модель формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування; охарактеризовано специфіку методики реалізації авторської моделі у закладах вищої медичної освіти; визначено сутність і рівні компетентності в хімії досліджуваної категорії фахівців, критерії і показники її сформованості; виокремлено педагогічні умови формування компетентності в окресленому напрямі.

Практичне значення дослідження вбачаємо передовсім у розробленні й апробації навчально-методичного забезпечення інтегрованої навчальної дисципліни за вибором закладу вищої освіти «Хімія (фахове спрямування)»; методичних рекомендацій для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти з формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування

Основні результати дисертаційної роботи І.М. Ніколаєвої знайшли досить повне відображення у публікаціях. Результати дослідження опубліковано в 21 одноосібній науковій праці, з них 5 – у провідних фахових наукових виданнях України (2 з яких – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 2 статті у закордонних збірниках міжнародних науково-практичних конференцій, 5 публікацій у науково-практичних журналах, збірниках наукових праць і матеріалів конференцій та 9 – у навчально-методичних виданнях авторка з належною повнотою розкриває актуальність обраної теми й одержані основні результати, обґрунтовує наукові положення, висновки та рекомендації.

Дисертація і автореферат викладені логічно, послідовно, структурно грамотно, коректно, оформлені досить ретельно. Усі висновки підтверджуються

методологічною обґрунтованістю вихідних позицій, поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів, відповідністю використаного комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження, об'єктивним аналізом одержаних результатів, всебічною апробацією основних положень дисертації в педагогічному експерименті. За структурою, змістом та оформленням дисертація і автореферат відповідають вимогам, що ставляться МОН України.

Є всі підстави класифікувати дисертаційне дослідження Ніколаєвої Ірини Миколаївни як завершене теоретико-експериментальне дослідження, що містить нові наукові положення, має вагомое теоретичне та практичне значення.

На основі здійсненої експертизи доходимо таких висновків:

- представлена до захисту дисертаційна робота Ніколаєвої І.М. свідчить про належну наукову компетентність автора, її уміння бачити актуальні проблеми теорії і методики професійної освіти й успішно працювати над їх розв'язанням;
- результати дослідження цілком готові до впровадження у вищій школі і сприятимуть якісним змінам у професійній підготовці кваліфікованих кадрів.

Належним чином оцінюючи науковий потенціал дисертаційної роботи Ніколаєвої І.М., вважаємо за доцільно вказати на дискусійні моменти та висловити окремі побажання і зауваження:

1. У дисертаційній роботі (с. 35) тлумачено компетентність в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування як динамічну комбінацію професійно-орієнтованих хімічних знань, умінь й особистісно значущих цінностей студентів, що визначає їхні здатності до ефективного проведення хімічно спрямованих досліджень у діагностичних лабораторіях різних типів. З тексту рукопису незрозуміло, чому до переліку компонентів компетентності у визначеному напрямі не включено особистісні якості досліджуваної категорії фахівців.

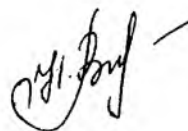
2. На с. 72 дисертації розкрито види професійно орієнтованих хімічних знань і вмінь студентів. Варто було б навести й перелік особистісно значущих цінностей майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування.

3. У розділ 2, підрозділ 2.1. доцільно було б представити структуру авторської моделі формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування, що дозволило б візуально оцінити головний доробок дослідження.

4. В дисертаційній роботі визначаються рівні сформованості компетентності в хімії досліджуваної категорії фахівців, як високий, достатній, середній і початковий (с. 124). Однак, на с. 205, 207, 208, 210 початковий рівень названо низьким.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на наш загальний позитивний висновок щодо рецензованої роботи і ніякою мірою не применшують актуальності та значимості кандидатської дисертації І. М. Ніколаєвої. Загалом, робота здійснена на належному професійному рівні та носить характер закінченого наукового дослідження. Дисертаційна робота «Формування компетентності в хімії майбутніх бакалаврів технології медичної діагностики та лікування» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри медичної
інформатики, медичної і біологічної фізики
Українська медична стоматологічна академія

Лобач Н.В.

